

ZESPÓŁ SZKÓŁ MUZYCZNYCH IM. CZESŁAWA NIEMENA
WE WŁOCŁAWKU

WYMAGANIA EDUKACYJNE

ZAŁĄCZNIK DO PROGRAMU NAUCZANIA INSTRUMENTU GŁÓWNEGO FORTEPIAN

**PIERWSZY ETAP EDUKACYJNY:
OGÓLNOKSZTAŁCĄCA SZKOŁA MUZYCZNA I STOPNIA
CYKL OŚMIOLETNI**

Opracowanie:
mgr Ewa Grębocka - Stachowiak

Włocławek, wrzesień 2017 r.

KLASA I

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) słuchając wykonania nauczyciela rozwija swoją muzyczną wrażliwość;
- 2) poznaje literaturę muzyczną ze źródeł wskazanych przez nauczyciela;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą;
- 4) potrafi określić i nazwać charakter słyszanego utworu;

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) zapoznaje się z budową fortepianu:
  - a) określa poszczególne części fortepianu, orientuje się w rejestrach instrumentu,
  - b) potrafi nazwać i zagrać dźwięki w kluczu wiolinowym i basowym w zakresie co najmniej od oktawy małej do razkreślnej;
- 2) poznaje zasady muzyki:
  - a) zna podstawy notacji muzycznej: nutę jako graficzny symbol dźwięku, dwie pięciolinie, klucz wiolinowy i basowy, podział na takty, kreskę taktową, podwójną kreskę taktową, akoladę, krzyżyk, bemol, kasownik, podstawowe oznaczenia dynamiczne (piano, forte, crescendo, diminuendo) i artykulacyjne (portato, legato), zna podstawowe zagadnienia metryczno-rytmiczne: wartości nut – całe nuty, półnuty, ćwierćnuty, ósemki, wartości pauz, przedłużanie wartości nut przez kropkę, łuk, metrum, takt;
  - b) zna podstawowe terminy i pojęcia z zakresu systemu temperowanego: półton, cały ton, gama majorowa, gama minorowa, tonika;
  - c) zna interwały (oktawa, kwinta, sekunda, tercja), trójdźwięk durowy;
- 3) poznaje tonikę;
- 4) określa charakter słyszanych utworów (szybsze – wolniejsze, wesołe – smutne, skoczne – spokojne);
- 5) zna budowę formalną utworu ABA;
- 6) z pomocą nauczyciela rozpoznaje cechy charakterystyczne stylu wykonywanych utworów.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) stara się wydobyć dźwięk w zależności od charakteru utworu;
- 2) operuje aparatem gry, zachowując: prawidłową postawę (wysokość, odległość siedzenia, ułożenie nóg), swobodę aparatu ruchowego oraz właściwe ułożenie dłoni i palców na klawiaturze;
- 3) poznaje podstawowe techniki gry: palcową i pasażową;

- 4) gra artykulacją portato i legato;
- 5) realizuje fakturę homofoniczną;
- 6) różnicuje utwory muzyczne, zgodnie z ich charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, dynamikę i frazowanie;
- 7) prawidłowo gra gamy: C, G, D, A, F wraz z pasażem w obrębie jednej oktawy; wybrane gamy minorowe harmoniczne i melodyczne równoległe do poznanych gam majorowych wraz z pasażem w obrębie jednej oktawy;
- 8) w obecności nauczyciela gra *a vista* łatwe ćwiczenia muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze w zakresie poznanych oktaw;
  - b) stara się kojarzyć zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) wraz z nauczycielem dokonuje wstępnej analizy tekstu ćwiczenia,
  - d) spostrzega i realizuje poznane oznaczenia zawarte w tekście nutowym;
- 9) wykonuje utwory oryginalne lub transkrypcje na cztery ręce:
  - a) w czasie wykonywania swojej partii utworu stara się słyszeć pełne jego brzmienie,
  - b) poznaje zasady współpracy ze współwykonawcą.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje bardzo prosty tekst nutowy w kluczach wiolinowym i basowym;
- 2) ćwiczy w domu systematycznie i samodzielnie;
- 3) zna metody ćwiczenia w domu i przygotowuje się do lekcji zgodnie ze wskazówkami nauczyciela.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) poznaje techniki zapamiętywania utworów;
- 2) posiada umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym;
- 3) zna i stosuje zasady zachowania się na estradzie.
- 4) podczas występu publicznego oraz podczas przesłuchania poprawnie wykonuje z pamięci przygotowane pozycje literatury fortepianowej.

KLASA II

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) słucha różnych wykonań zadanego utworu;
- 2) poznaje literaturę muzyczną ze źródeł wskazanych przez nauczyciela;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą, występuje podczas audycji muzycznych, popisów i koncertów sekcyjnych;
- 4) poznaje podstawowe gatunki muzyki;
- 5) wspólnie z nauczycielem dokonuje wyboru repertuaru – spośród zaprezentowanych dwóch utworów wybiera jeden.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) zna budowę fortepianu: nazywa poszczególne części fortepianu, zna układ klawiatury, nazwy klawiszy i wszystkich oktaw, dostrzega zależność głośności i długości dźwięku od grubości strun;
- 2) poznaje zasady muzyki:
  - a) zna podstawy notacji muzycznej: nutę jako graficzny symbol dźwięku, akoladę, dwie pięciolinie, klucz wiolinowy i basowy, podział na takty, kreskę taktową, podwójną kreskę taktową, krzyżyk, bemol, kasownik, znaki przykluczowe, znaki przygodne, znak repetycji, aplikaturę, podstawowe oznaczenia dynamiczne w zakresie od piano do forte, podstawowe oznaczenia artykulacyjne (portato, legato, staccato), podstawowe oznaczenia agogiczne (ritenuto, accelerando), zna podstawowe zagadnienia metryczno-rytmiczne: wartości nut i pauz do szesnastek, grupy rytmiczne, przedłużanie wartości nut przez kropkę, łuk, fermatę, metrum, takt, przedtakt;
  - b) zna budowę gamy majorowej oraz minorowej harmoniczej i melodycznej,
  - c) zna podstawowe terminy i pojęcia z zakresu systemu temperowanego: półton, cały ton, interwały (pryma, sekunda, tercja, kwinta, oktawa), trójdźwięki i przewroty;
- 3) zna tonikę;
- 4) zna i rozróżnia różne formy muzyczne: etiudy, formę ABA, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 5) rozróżnia i nazywa podstawowe cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów ABA i ronda;
- 6) z pomocą nauczyciela rozpoznaje cechy charakterystyczne stylu i epoki wykonywanych utworów.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru utworu;

- 2) operuje aparatem gry, zachowując: prawidłową postawę (wysokość, odległość siedzenia, ułożenie nóg), swobodę aparatu ruchowego, właściwe ułożenie dłoni i palców oraz koordynację rąk;
- 3) stosuje palcową, a poznaje pasażową technikę gry;
- 4) melodię graną legato próbuje wykonać śpiewnie;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;
- 6) stara się prawidłowo realizować fakturę homofoniczną zachowując proporcje brzmienia melodii i akompaniamentu;
- 7) podejmuje próby właściwego posługiwania się prawym pedałem rytmicznym;
- 8) interpretuje utwory muzyczne zgodnie z ich stylem, zwracając uwagę na jakość dźwięku, artykulację i frazowanie;
- 9) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych, zgodnie z odpowiednim stylem;
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne: etiudy, formę ABA, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo gra gamy majorowe krzyżkowe i bemolowe do czterech znaków przykluczowych wraz z pasażem i przewrotami w obrębie dwóch oktaw; gamy minorowe harmoniczne i melodyczne równoległe do poznanych gam majorowych wraz z pasażem i przewrotami w obrębie dwóch oktaw;
- 12) gra *a vista* łatwe ćwiczenia w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze w zakresie poznanych oktaw;
  - b) próbuje kojarzyć zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) pod kierunkiem nauczyciela podejmuje próby samodzielnego dokonania wstępnej analizy tekstu,
  - d) podejmuje próby samodzielnego odczytania bardzo prostego tekstu muzycznego w kluczu wiolinowym i basowym z zachowaniem prawidłowego rytmu i artykulacji;
- 13) grając z nauczycielem lub innym uczniem na 4 ręce lub 2 fortepiany:
  - a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu współpracując z drugim wykonawcą zgodnie ze wskazówkami nauczyciela,
  - b) potrafi współpracować z drugim wykonawcą zgodnie ze wskazówkami nauczyciela.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, zwracając uwagę na poprawną realizację wysokości dźwięków, aplikatury, rytmu i artykulacji;
- 2) samodzielnie opracowując proste utwory, stosuje się do wskazówek nauczyciela;
- 3) nabył umiejętność systematycznego ćwiczenia w domu;
- 4) samodzielnie przygotowuje się do lekcji stosując poznane metody ćwiczenia.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) poszerza wiedzę odnośnie technik zapamiętywania utworów;
- 2) doskonali umiejętność koncentracji podczas występu na scenie;
- 3) przy pomocy nauczyciela usiłuje dokonać analizy występu i oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) zna i stosuje podstawowe zasady zachowania się na estradzie;
- 5) prezentuje z pamięci podczas audycji, popisów, przesłuchania śródrocznego oraz egzaminu promocyjnego pozycje literatury fortepianowej przygotowane zgodnie z planem pracy sekcji.

KLASA III

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) słuchając interpretacji utworów prezentowanych przez nauczyciela oraz innych wykonawców rozwija swoją muzyczną wrażliwość;
- 2) poznaje literaturę muzyczną ze źródeł wskazanych przez nauczyciela;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą, występuje podczas audycji muzycznych, popisów i koncertów sekcyjnych;
- 4) poznaje podstawowe gatunki muzyki;
- 5) wspólnie z nauczycielem dokonuje wyboru repertuaru: ma możliwość wybrania spośród utworów zaprezentowanych przez nauczyciela lub przedstawienia własnych propozycji repertuarowych.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada podstawową wiedzę na temat budowy instrumentu: określa poszczególne części fortepianu, zna nazwy klawiszy i oktaw, zna najbardziej charakterystyczne cechy brzmienia fortepianu (zanikanie dźwięku po uderzeniu w klawisze, różnice w brzmieniu) i próbuje je wykorzystać w praktyce, dostrzega zależność głośności i długości dźwięku od grubości strun;
- 2) poszerza wiedzę z zakresu zasad muzyki, zna:
  - a) podstawy notacji muzycznej takie jak w klasie II oraz: przenośniki oktawowe, zamiany rąk, oznaczenia volty, da capo al fine, ornamentację: przednutka, oznaczenia dynamiczne w zakresie od pp do ff, sf, pf, fp, oznaczenia agogiczne i interpretacyjne (w tym oznaczenia włoskie); podstawowe zagadnienia metryczne takie jak w klasie II a także synkopę;
  - b) gamę majorową oraz minorową harmoniczną i melodyczną, gamę chromatyczną, tonacje do czterech znaków przykluczowych,
  - c) półton, cały ton, interwały (pryma, sekunda, tercja, kwarta, kwinta, oktawa), trójdźwięki i przewroty,
- 3) zna tonikę, subdominantę i dominantę;
- 4) zna i rozróżnia style muzyczne oraz sylwetki i twórczość kompozytorów, których utwory wykonuje;
- 5) rozróżnia i nazywa podstawowe cechy charakterystyczne budowy: formy ABA, etiudy, rondo, wariacji;
- 6) podejmuje próby samodzielnego rozpoznania i wskazania cech charakterystycznych stylu wykonywanych utworów.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru utworu i dynamiki;
- 2) operuje aparatem gry wykorzystując wiedzę i umiejętności nabyte w klasach I i II oraz zachowując naturalne oparcie ręki w klawiaturze, a także elastyczność przegubów rąk;
- 3) stosuje w tempach wolnych i umiarkowanych podstawowe techniki gry: palcową, pasażową w tempie wolnym, dwudźwiękową (początki);
- 4) przy pomocy nauczyciela wykonuje ćwiczenia w celu nabycia umiejętności śpiewnego prowadzenia frazy;
- 5) swobodnie gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;
- 6) prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną, zachowując proporcje brzmienia melodii głównej i akompaniamentu;
- 7) właściwie posługuje się prawym pedałem rytmicznym;
- 8) przy pomocy nauczyciela interpretuje utwory muzyczne, zgodnie z ich stylem i charakterem, zwracając uwagę na jakość dźwięku, artykulację, dynamikę i frazowanie;
- 9) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku), zgodnie z odpowiednim stylem;
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne: etiudy, utwory z epoki baroku, części sonatiny klasycznej (do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje), utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo gra gamy majorowe oraz minorowe harmoniczne i melodyczne do czterech znaków przykluczowych oraz odpowiednie do nich pasaże toniczne z przewrotami równoległe w obrębie czterech oktaf; gamy chromatyczne oburącz w obrębie dwóch oktaf;
- 12) gra *a vista* łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) rozwija orientację przestrzenną na klawiaturze,
  - b) stara się kojarzyć zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy tekstu muzycznego,
  - d) stara się samodzielnie odczytywać i realizować zapis nutowy, zwracając uwagę na prawidłowy rytm, artykulację i aplikaturę;
- 13) uczeń, grając z innym instrumentalistą na 4 ręce lub 2 fortepiany:
  - a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika);
  - b) poznaje i stara się stosować zasady współpracy z innym wykonawcą.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując wysokość dźwięków, aplikaturę, rytm, metrum, artykulację, dynamikę;
- 2) poznaje zasady samodzielnego opracowania prostych utworów;
- 3) systematycznie ćwiczy w domu, przeznaczając na ćwiczenie odpowiednią ilość czasu zgodnie z sugestią nauczyciela;
- 4) podczas samodzielnego ćwiczenia stara się świadomie wdrażać uwagi nauczyciela, doskonaląc poprawność wykonawczą zgodnie z jego wskazówkami;
- 5) ćwicząc wykorzystuje pokazane mu w trakcie lekcji metody i ćwiczenia

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) poznał i stosuje różne techniki pamięciowego opanowania utworów muzycznych;
- 2) potrafi skoncentrować się na realizacji zaplanowanych zadań muzycznych podczas występu na scenie;
- 3) przy pomocy nauczyciela dokonuje analizy występu i oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) panuje w stopniu wystarczającym nad treścią podczas publicznych występów muzycznych;
- 5) prezentuje z pamięci podczas audycji, popisów, przesłuchania śródrocznego oraz egzaminu promocyjnego pozycje literatury fortepianowej przygotowane zgodnie z planem pracy sekcji.

KLASA IV

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) słuchając interpretacji utworów prezentowanych przez nauczyciela oraz innych wykonawców rozwija swoją muzyczną wrażliwość;
- 2) poznaje literaturę muzyczną ze źródeł wskazanych przez nauczyciela; słucha różnych wykonań wskazanego przez nauczyciela utworu, a następnie omawia je wraz z nauczycielem podczas zajęć;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą, występuje podczas audycji muzycznych, popisów i koncertów sekcyjnych;
- 4) poznaje podstawowe gatunki muzyki;
- 5) wspólnie z nauczycielem dokonuje wyboru repertuaru: ma możliwość wybrania utworu spośród pozycji zaprezentowanych przez nauczyciela lub przedstawienia własnych propozycji repertuarowych.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) zna budowę fortepianu tak jak w klasie III oraz posiada podstawowe wiadomości z zakresu historii instrumentu: czas powstania fortepianu, konstruktor, zna prototypy fortepianu;
- 2) pogłębia znajomość zasad muzyki:
  - a) zna poznane w ubiegłych latach podstawy notacji muzycznej, a także: podwójny krzyżyk i bemol, ornamentację: przednutka, tryl, mordent, obiegnik, arpeggio, oznaczenia dynamiczne, artykulacyjne, agogiczne i interpretacyjne, w tym oznaczenia włoskie; zna podstawowe zagadnienia metryczno-rytmiczne takie jak w klasie III oraz nieregularny podział wartości rytmicznych;
  - b) poznaje układ pokrewieństwa kwintowego tonacji w systemie dur-moll; zna budowę gam majorowych oraz minorowych harmonicznym i melodycznym do czterech znaków przykluczowych, a także gamy chromatycznej,
  - c) interwały, trójdźwięki i przewroty;
- 3) zna tonikę, subdominantę i dominantę oraz kadencje w gamach durowych i molowych do czterech znaków przykluczowych;
- 4) zna i rozróżnia style muzyczne oraz sylwetki i twórczość kompozytorów, których utwory wykonuje;
- 5) przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów: ABA, rondo, wariacji, etudy, małych form polifonicznych – kanonu, preludium;
- 6) samodzielnie wskazuje cechy charakterystyczne stylu wykonywanych utworów,

z pomocą nauczyciela rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne epoki baroku, klasycyzmu i romantyzmu.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru, dynamiki i rejestru;
- 2) operuje aparatem gry, zachowując wiadomości i umiejętności z klasy III oraz: swobodę i elastyczność aparatu ruchowego, aktywność chwytu czubków palców, niezależność pracy rąk i palców;
- 3) stosuje w tempach wolnych i umiarkowanych podstawowe techniki gry: palcową, pasażową, dwudźwiękową, akordową (początki);
- 4) kształtuje umiejętność śpiewnego prowadzenia frazy kantylenowej;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato, próbując je różnicować;
- 6) w grze na fortepianie stara się prawidłowo realizować fakturę homofoniczną i polifoniczną, zachowując: proporcje brzmienia melodii głównej i akompaniamentu, słyszenie linearne w polifonii dwugłosowej;
- 7) właściwie posługuje się prawym pedałem: rytmicznym i synkopowanym;
- 8) z pomocą nauczyciela interpretuje utwory muzyczne, zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, metrykę, artykulację, dynamikę i frazowanie;
- 9) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku), zgodnie z odpowiednim stylem;
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem ich budowy prezentuje w grze różne formy muzyczne: etiudy, utwory polifoniczne lub polifonizujące, części (do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje) z klasycznego cyklu sonatowego (do wyboru: sonatiny, sonaty, koncertu), utwory kantylenowe, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo gra gamy majorowe i minorowe harmoniczne do czterech znaków przykluczowych oraz odpowiednie do nich pasaże toniczne z przewrotami w ruchu kombinowanym przez cztery oktawy; gamy minorowe melodyczne równoległe; gamy chromatyczne oburącz w obrębie czterech oktaw; kadencje w tonacjach majorowych i minorowych; transponuje od różnych, wskazanych przez nauczyciela dźwięków proste melodie i inne struktury muzyczne (np. kadencje);
- 12) gra *a vista* łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,
  - b) kształtuje umiejętność kojarzenia zapisu nutowego z jego brzmieniem,
  - c) samodzielnie dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i realizuje informacje na pięciolinii ze szczególnym uwzględnieniem precyzji rytmicznej;
- 13) grając z innym instrumentalistą nabywa i rozwija podstawowe umiejętności w zakresie gry zespołowej;

- a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika, frazowanie); dba o dokładną realizację zapisu nutowego zawartego w partyturze; w czasie wykonywania jednej partii utworu słyszy pełne jego brzmienie;
- b) na miarę swoich możliwości współpracuje z innym wykonawcą.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując od strony techniczno-wykonawczej: wysokość dźwięków i aplikaturę, rytm, metrum, tempo, artykulację, dynamikę;
- 2) podejmuje próby samodzielnego opracowania bardzo prostych utworów, dbając o poprawność tekstową
- 3) ćwiczy efektywnie, a jego praca w domu jest bardziej ukierunkowana;
- 4) podczas samodzielnego ćwiczenia świadomie doskonali poprawność wykonawczą zgodnie z otrzymywanymi od nauczyciela wskazówkami, a także posiadanymi umiejętnościami technicznymi oraz interpretacyjnymi;
- 5) stara się korygować błędy popełniane podczas swojej pracy.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) poznał i stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania tekstu nutowego;
- 2) opanował sposób koncentracji niezbędny do realizacji zadań estradowych; doskonali umiejętność panowania nad tremą podczas publicznych występów muzycznych;
- 3) potrafi dokonać analizy występu oraz oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) podczas audycji, popisów, przesłuchania śródrocznego oraz egzaminu promocyjnego prezentuje z pamięci pozycje literatury fortepianowej, przygotowane zgodnie z planem pracy sekcji.

KLASA V

Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) słuchając interpretacji utworów prezentowanych przez nauczyciela oraz innych wykonawców rozwija swoją muzyczną wrażliwość i poznaje środki ekspresji;
- 2) poznaje literaturę muzyczną ze źródeł wskazanych przez nauczyciela; słucha różnych wykonań wskazanego przez nauczyciela utworu, a następnie omawia je wraz z nauczycielem podczas zajęć;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą, występuje podczas audycji muzycznych, popisów klasowych i koncertów szkolnych;
- 4) poznaje i przy pomocy nauczyciela odróżnia podstawowe gatunki muzyki;
- 5) wspólnie z nauczycielem dokonuje wyboru repertuaru: ma możliwość wybrania utworu spośród pozycji zaprezentowanych przez nauczyciela lub przedstawienia własnych propozycji repertuarowych.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada podstawowe wiadomości z zakresu budowy i historii instrumentu, które nabył w latach ubiegłych, a także potrafi wymienić znane marki fortepianów;
- 2) utrwała i pogłębia wiedzę z zakresu zasad muzyki:
  - a) poszerza dotychczasową znajomość notacji muzycznej o nowe oznaczenia agogiczne i interpretacyjne; utrwała wiedzę o podstawowych zagadnieniach metro rytmicznych i wykorzystuje ją w praktyce;
  - b) zna układ pokrewieństwa kwintowego tonacji w systemie dur-moll do 5 znaków,
  - c) zna interwały, rodzaje trójdźwięków (dur, moll, zmniejszony) wraz z przewrotami oraz czterodźwięk dominantowy septymowy i nonowy bez prymy;
- 3) zna główne funkcje harmoniczne oraz kadencje w tonacjach durowych i molowych;
- 4) zna i podejmuje próby samodzielnego rozpoznawania elementów dzieła muzycznego oraz stylów muzycznych; zna sylwetki i twórczość najwybitniejszych kompozytorów muzyki fortepianowej;
- 5) przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów, np.: ABA, rondo, wariacje, etiuda, inwencja polifoniczna;
- 6) rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne stylu wykonywanych utworów oraz epoki baroku, klasycyzmu i romantyzmu; określa kompozytora.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa i kształtuje odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru, dynamiki i rejestru;

- 2) operuje aparatem gry, zachowując wiadomości i umiejętności z klasy IV oraz wyrównaną pracę palców;
- 3) stosuje w tempach umiarkowanych podstawowe techniki gry: palcową, pasażową, dwudźwiękową i akordową,
- 4) pogłębia umiejętność śpiewnego prowadzenia frazy kantylenowej;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato; każdą z artykulacji potrafi zróżnicować;
- 6) w grze na fortepianie prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną, zachowując proporcje brzmienia melodii głównej i akompaniamentu oraz słyszenie linearne w polifonii dwugłosowej;
- 7) swobodnie i prawidłowo posługuje się prawym pedałem: rytmicznym i synkopowanym;
- 8) podejmuje próby samodzielnej interpretacji utworów muzycznych, zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, metrykę, artykulację, dynamikę, frazowanie i agogikę;
- 9) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku), zgodnie z odpowiednim stylem;
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne zgodnie z ich budową formalną: etiudy, utwory polifoniczne, części (do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje) z klasycznego cyklu sonatowego (do wyboru: sonatiny, sonaty, koncertu), utwory kantylenowe, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo gra gamy majorowe i minorowe do pięciu znaków przykluczowych w pozycji oktawy w ruchu kombinowanym, w pozycji tercji i decymy równolegle; gamy chromatyczne w obrębie czterech oktaw; pasaże wraz z przewrotami w ruchu kombinowanym w obrębie czterech oktaw; pasaż dominanty septymowej bez przewrotów równolegle; transponuje od różnych, wskazanych przez nauczyciela dźwięków proste melodie i inne struktury muzyczne np. kadencje;
- 12) płynnie i swobodnie gra *a vista* łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,
  - b) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i realizuje informacje na pięciolinii i poza nią;
- 13) nabywa i rozwija podstawowe umiejętności w zakresie gry zespołowej:
  - a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika, frazowanie), w czasie wykonywania jednej warstwy utworu słyszy pełne jego brzmienie,
  - b) odpowiedzialnie współpracuje ze współwykonawcą, precyzyjnie realizując zapis nutowy zawarty w partyturze;

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując od strony techniczno-wykonawczej i interpretacyjno-muzycznej: wysokość dźwięków, aplikaturę, rytm, metrum, tempo, artykulację, dynamikę, frazowanie, charakter muzyczny, podejmuje próby samodzielnej interpretacji utworu;
- 2) stara się samodzielnie opracowywać proste utwory, dbając o poprawność tekstową;
- 3) ćwiczy systematycznie i efektywnie organizuje czas pracy w domu;
- 4) potrafi ćwiczyć samodzielnie i zgodnie z ustalonym rocznym planem pracy, wdrażając założenia opracowanego z nauczycielem planu pracy nad utworem;
- 5) posiada umiejętność świadomego ćwiczenia z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i korekty własnych błędów.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) wykorzystuje poznane sposoby pamięciowego opanowania utworów muzycznych;
- 2) posiada umiejętność koncentracji, pozwalającą na realizowanie na estradzie założeń muzycznych; posiada umiejętność dostatecznego panowania nad tremą;
- 3) samodzielnie potrafi dokonać trafnej analizy swojego występu i oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) podczas audycji, popisów, przesłuchania śródrocznego oraz egzaminu promocyjnego prezentuje z pamięci pozycje literatury fortepianowej, przygotowane zgodnie z planem pracy sekcji.

KLASA VI

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) rozwija swoją muzyczną wrażliwość i poznaje środki ekspresji;
- 2) poznaje literaturę muzyczną z różnych źródeł proponowanych przez nauczyciela, świadomie i aktywnie słucha muzyki;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą oraz czynnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły;
- 4) przy pomocy nauczyciela odróżnia i nazywa podstawowe gatunki muzyki;
- 5) przy wyborze i opracowywaniu programu określa własne preferencje repertuarowe i interpretacyjne.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada podstawowe wiadomości z historii i budowy instrumentu: określa poszczególne części fortepianu, zna klawiaturę, nazwy klawiszy i oktaw, zna najbardziej charakterystyczne cechy brzmienia fortepianu (zanikanie dźwięku po uderzeniu w klawisze, różnice w brzmieniu), dostrzega zależność głośności i długości dźwięku od grubości strun;
- 2) opanował elementarne zasady muzyki:
  - a) zna podstawy notacji muzycznej: nutę jako graficzny symbol dźwięku, akoladę, dwie pięciolinie, klucz wiolinowy i basowy, podział na takty, kreskę taktową, podwójną kreskę taktową, krzyżyk, bemol, kasownik, znaki przykluczowe, znaki przygodne, podwójny krzyżyk i bemol, przenośniki oktafowe, zamiany rąk, znak repetycji, volty, da capo al fine, ornamentację – podstawowe oznaczenia: przednutka, tryl, mordent, obiegnik, arpeggio, aplikaturę, oznaczenia dynamiczne, artykulacyjne, agogiczne i interpretacyjne (w tym oznaczenia włoskie); zna podstawowe zagadnienia metryczne: wartości nut i pauz, przedłużanie wartości nut przez kropkę, łuk i fermatę, metrum, takt, przedtakt, synkopa, nieregularny podział wartości rytmicznych;
  - b) zna układ pokrewieństwa kwintowego tonacji w systemie dur-moll do 5 znaków, zna różnice w budowie gam,
  - c) interwały, rodzaje trójdźwięków (dur, moll, zwiększony, zmniejszony) wraz z przewrotami oraz czterodźwięk dominantowy septymowy i nonowy bez prymy;
- 3) zna podstawowe funkcje harmoniczne: tonikę, subdominantę i dominantę oraz kadencje w gamach durowych i molowych;
- 4) zna i stara się samodzielnie rozpoznawać elementy dzieła muzycznego oraz style muzyczne; zna sylwetki i twórczość najwybitniejszych kompozytorów muzyki fortepianowej;

- 5) przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów, np.: ABA, forma sonatowa, rondo, wariacje, inwencja polifoniczna, etiuda;
- 6) rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne epoki, stylu oraz kompozytora wykonywanych utworów np. technika imitacyjna w polifonii barokowej, faktura homofoniczna w utworach klasycznych, tempo rubato i oddech w romantycznej kantylenie.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa i kształtuje odpowiedni dźwięk w zależności od charakteru, dynamiki i rejestru;
- 2) operuje aparatem gry, zachowując: prawidłową postawę (wysokość, odległość siedzenia, ułożenie nóg), swobodę i elastyczność aparatu ruchowego, naturalne oparcie ręki w klawiaturze, elastyczność przegubu rąk, właściwe ułożenie dłoni i palców, wyrównaną pracę palców, aktywność chwytu czubków palców, koordynację rąk, niezależność pracy rąk i palców;
- 3) stosuje w tempach umiarkowanych podstawowe techniki gry: palcową, pasażową, dwudźwiękową, akordową;
- 4) podejmuje próby śpiewnego prowadzenia frazy kantylenowej;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;
- 6) w grze na fortepianie prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną, zachowując proporcje brzmienia melodii głównej i akompaniamentu oraz słyszenie linearne w polifonii dwugłosowej i elementy trzygłosowości;
- 7) właściwie posługuje się prawym pedałem: rytmicznym i synkopowanym;
- 8) interpretuje utwory muzyczne, zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, metrykę, agogikę, dynamikę, artykulację i frazowanie;
- 9) wykonuje nieskomplikowane utwory literatury fortepianowej z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku), zgodnie z odpowiednim stylem;
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne: etiudy, utwory polifoniczne, klasyczny cykl sonatowy (do wyboru np.: sonatinę, sonatę, koncert), utwory kantylenowe, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo gra gamy i pasaże majorowe oraz minorowe harmoniczne i melodyczne do pięciu znaków przykluczowych w ruchu kombinowanym; gamy w pozycji tercji, seksty i decymy równoległe; odpowiednie do nich pasaże toniczne z przewrotami w ruchu kombinowanym, pasaże oparte na czterodźwiękach dominanty septymowej z przewrotami i akordach septymowych zmniejszonych bez przewrotów; kadencje i gamy chromatyczne; transponuje od różnych, wskazanych przez nauczyciela dźwięków proste melodie i inne struktury muzyczne (np. kadencje);
- 12) gra *a vista* łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:

- a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,
  - b) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i stara się realizować oznaczenia zawarte w tekście nutowym;
- 13) nabywa i rozwija podstawowe umiejętności w zakresie gry zespołowej:
- a) wykonując utwory oryginalne lub transkrypcje oraz akompaniamenty, dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika, frazowanie), w czasie wykonywania jednej warstwy utworu słyszy pełne jego brzmienie
  - b) odpowiedzialnie współpracuje ze współwykonawcą, realizując zapis nutowy zawarty w partyturze.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując od strony techniczno-wykonawczej i interpretacyjno-muzycznej: wysokość dźwięków, aplikaturę, rytm, metrum, tempo, artykulację, dynamikę, frazowanie, pedalizację, charakter muzyczny, interpretację;
- 2) stara się samodzielnie opracowywać proste utwory, dbając o poprawność tekstową;
- 3) ćwiczy systematycznie i efektywnie organizuje czas pracy w domu;
- 4) podczas samodzielnego ćwiczenia świadomie doskonali poprawność wykonawczą zgodnie z posiadaną wiedzą i umiejętnościami technicznymi oraz interpretacyjnymi;
- 5) koryguje popełniane błędy podczas swojej pracy.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania utworów muzycznych, stosuje aktywne formy nauki tekstu muzycznego;
- 2) posiada umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym podczas publicznego występu;
- 3) potrafi dokonać krytycznej oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) prezentuje podczas audycji lub przesłuchania umiejętności:
  - a) gry a vista,
  - b) gry zespołowej;
- 5) podczas występu poprawnie wykonuje z pamięci następujący program: etiudę uwzględniającą technikę palcową obydwu rąk, etiudę zawierającą inny problem techniczny, utwór polifoniczny, jedną część sonatiny lub sonaty klasycznej (do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje), utwór dowolny.

KLASA VII

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej potrafi dotrzeć do potrzebnych nagrań i informacji, dzięki którym rozwija swoją muzyczną wrażliwość i poznaje środki ekspresji;
- 2) poznaje literaturę muzyczną z różnych źródeł proponowanych przez nauczyciela, świadomie i aktywnie słucha muzyki;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą oraz uczestniczy w realizacji szkolnych przedsięwzięć muzycznych;
- 4) samodzielnie odróżnia i nazywa podstawowe gatunki muzyki;
- 5) przy wyborze i opracowywaniu programu określa własne preferencje repertuarowe i interpretacyjne.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) zna budowę fortepianu; posiada podstawową wiedzę z zakresu historii instrumentu (czas powstania, konstruktor) oraz zna jego prototypy; potrafi wymienić znane marki fortepianów;
- 2) poszerza wiedzę z zakresu zasad muzyki:
  - a) zapoznaje się z występującymi w utworach oznaczeniami dynamicznymi, artykulacyjnymi, agogicznymi i interpretacyjnymi (w tym oznaczeniami włoskimi);
  - b) układ pokrewieństwa kwintowego wszystkich tonacji w systemie dur-moll oraz różnice w budowie gam,
  - c) interwały, rodzaje trójdźwięków (dur, moll, zwiększony, zmniejszony) wraz z przewrotami oraz D7 i czterodźwięk zmniejszony z przewrotami we wszystkich tonacjach;
- 3) zna główne funkcje harmoniczne oraz podstawowe rodzaje kadencji we wszystkich tonacjach durowych i molowych;
- 4) rozróżnia i zna elementy dzieła muzycznego, style muzyczne oraz sylwetki i twórczość najważniejszych kompozytorów muzyki fortepianowej;
- 5) podejmuje próby samodzielnego rozpoznawania i definiowania cech charakterystycznych budowy formalnej wykonywanych i słyszanych utworów, np.: forma sonatowa, rondo, wariacje, etiuda, miniatura;
- 6) rozpoznaje cechy charakterystyczne stylu epoki i kompozytora wykonywanych utworów; rozróżnia utwory epok: baroku, klasycyzmu i romantyzmu.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) prawidłowo wydobywa i kształtuje dźwięk we wszystkich rejestrach, ze szczególnym uwzględnieniem estetyki brzmienia i różnorodnych sposobów jego wydobywania;
- 2) prawidłowo operuje aparatem gry, potrafi świadomie kontrolować jego elastyczność i swobodę;
- 3) różnicuje artykulację w palcowej i pasażowej technice gry; poznaje technikę akordową i repetycyjną; przerzuty i skoki; poznaje nowe ozdobniki;
- 4) kształtuje umiejętność śpiewnego prowadzenia frazy kantylenowej;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;
- 6) prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną: wykonuje ćwiczenia polegające na eksponowaniu linii melodycznej na tle akompaniamentu, różnicuje melodię i akompaniament poprzez dynamikę, doskonali umiejętność prowadzenia dwugłosu polifonicznego – każdy głos inną ręką;
- 7) doskonali umiejętność posługiwania się pedałem – pedał rytmiczny i synkopowany oraz lewy pedał;
- 8) interpretuje utwory muzyczne zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, szczególnie uwzględniając zgodnie ze wskazówkami nauczyciela: estetykę brzmienia, kształtowanie formy w czasie - prawidłowy rytm i pulsację, artykulację, dynamikę, właściwe frazowanie, ornamentykę, pedalizację;
- 9) wykonuje zróżnicowaną stylistycznie literaturę fortepianową z różnych epok: baroku, klasycyzmu, a także do wyboru: romantyzmu, impresjonizmu i współczesności (XX i XXI wieku);
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem przedstawia formy muzyczne wybrane spośród następujących grup:
  - utwory polifoniczne,
  - klasyczny cykl sonatowy (do wyboru np.: sonatę, koncert), rondo, wariacje,
  - etiudy,
  - utwory kantylenowe i miniatury;
- 11) prawidłowo gra:
  - wszystkie gamy durowe i molowe w pozycji oktawy w ruchu kombinowanym w obrębie czterech oktaw;
  - gamy durowe i molowe w pozycjach: oktawy, tercji, seksty i decymy równolegle w obrębie czterech oktaw;
  - gamy chromatyczne równolegle w obrębie czterech oktaw;
  - pasaż toniczny wraz z przewrotami w ruchu kombinowanym w obrębie czterech oktaw;
  - pasaż dominanty septymowej wraz z przewrotami równolegle;
  - akord septymowy zmniejszony siódmego stopnia wraz z przewrotami równolegle;
  - kadencje.
- 12) gra a vista łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,

- b) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i realizuje oznaczenia zawarte w tekście nutowym;
- 13) rozwija podstawowe umiejętności w zakresie gry zespołowej:
- a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu (wspólne tempo, artykulacja, dynamika, frazowanie), w czasie wykonywania jednej warstwy utworu słyszy pełne jego brzmienie,
  - b) odpowiedzialnie współpracuje ze współwykonawcą, realizując zapis nutowy zawarty w partyturze.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) stara się prawidłowo odczytać nowy utwór muzyczny; pracuje zgodnie ze wskazówkami nauczyciela nad rozwijaniem środków wykonawczych; rozumie pojęcia muzyczne, podejmuje próby samodzielnego określenia charakteru utworu;
- 2) samodzielnie opracowuje proste utwory, podejmuje próby świadomego przekazania treści muzycznej utworu, wykorzystując wyobraźnię brzmieniową;
- 3) systematycznie i efektywnie organizuje czas samodzielnej pracy w domu;
- 4) stara się zgodnie ze wskazówkami nauczyciela pokonywać problemy techniczno-wykonawcze i interpretacyjno-muzyczne opracowywanych utworów;
- 5) koryguje popełniane błędy, dobierając wskazane przez nauczyciela metody ćwiczenia do ich pokonywania.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) poznaje i stosuje różnorodne sposoby pamięciowego opanowania utworów muzycznych;
- 2) posiada umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym, podejmuje próbę przekazu treści muzycznej wykonywanego utworu podczas publicznego występu;
- 3) dokonuje krytycznej oceny wykonanych przez siebie utworów, wraz z nauczycielem szczegółowo omawia występ;
- 4) poprawnie wykonuje z pamięci przygotowany program, podczas występów publicznych, przesłuchań i egzaminów, zgodnie z planem pracy sekcji.

KLASA VIII

1. Rozbudzenie wrażliwości muzycznej i zainteresowania muzyką

Uczeń:

- 1) rozwija swoją muzyczną wrażliwość i poznaje środki ekspresji;
- 2) poznaje literaturę muzyczną z różnych źródeł, świadomie i aktywnie słucha muzyki;
- 3) uczęszcza na koncerty w szkole i poza szkołą oraz czynnie uczestniczy w życiu muzycznym szkoły;
- 4) odróżnia i nazywa podstawowe gatunki muzyki;
- 5) określa własne preferencje repertuarowe i interpretacyjne.

2. Zdobywanie podstawowej wiedzy o muzyce

Uczeń:

- 1) posiada podstawowe wiadomości z historii i budowy instrumentu, zna mechanizm działania poszczególnych elementów oraz charakterystyczne cechy brzmienia;
- 2) opanował zasady muzyki:
  - a) zapis nutowy w kluczu wiolinowym i basowym oraz oznaczenia interpretacyjne,
  - b) układ pokrewieństwa kwintowego tonacji w systemie dur-moll oraz różnice w budowie gam,
  - c) interwały, rodzaje trójdźwięków (dur, moll, zwiększony, zmniejszony) wraz z przewrotami oraz D7 i czterodźwięk zmniejszony z przewrotami;
- 3) zna główne funkcje harmoniczne oraz podstawowe rodzaje kadencji;
- 4) rozróżnia i zna elementy dzieła muzycznego, style muzyczne oraz sylwetki i twórczość najważniejszych kompozytorów;
- 5) rozpoznaje i wskazuje cechy charakterystyczne budowy formalnej utworów np.: ABA, forma sonatowa, rondo, wariacje, utwory polifoniczne, etiuda;
- 6) w wykonywanym repertuarze potrafi określić charakterystyczne cechy epoki, stylu oraz kompozytora, np. technika imitacyjna w polifonii barokowej, faktura homofoniczna w utworach klasycznych, tempo rubato w romantycznej kantylenie.

3. Kształcenie umiejętności gry na fortepianie

Uczeń:

- 1) wydobywa i kształtuje odpowiedni dźwięk w zależności od dynamiki, rejestru i charakteru wykonywanego utworu;
- 2) prawidłowo operuje aparatem gry, potrafi świadomie kontrolować jego elastyczność i swobodę;
- 3) stosuje w tempach umiarkowanych podstawowe techniki gry: palcową, pasażową, dwudźwiękową, akordową;
- 4) potrafi śpiewnie prowadzić frazę kantylenową;
- 5) gra różnymi sposobami artykulacji: portato, legato i staccato;

- 6) prawidłowo realizuje fakturę homofoniczną i polifoniczną;
- 7) właściwie posługuje się prawym pedałem: rytmicznym i synkopowanym;
- 8) interpretuje utwory muzyczne, zgodnie z ich stylem, charakterem i budową formalną, zwracając szczególną uwagę na: jakość dźwięku, metrorytmikę, agogikę, dynamikę, artykulację i frazowanie;
- 9) wykonuje utwory z różnych epok muzycznych: baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności (XX i XXI wieku);
- 10) prawidłowo i ze zrozumieniem prezentuje w grze różne formy muzyczne: etiudy, utwory polifoniczne, klasyczny cykl sonatowy (do wyboru np.: sonatinę, sonatę, koncert), utwory kantylenowe, utwory taneczne, utwory ilustracyjne;
- 11) prawidłowo i zgodnie z rozkładem materiału gra wszystkie gamy durowe oraz molowe harmoniczne i melodyczne; odpowiednie do nich pasaże toniczne, pasaże oparte na czterodźwiękach dominanty septymowej i akordach septymowych zmniejszonych z przewrotami; kadencje i gamy chromatyczne;
- 12) gra a vista łatwe utwory muzyczne w wolnym tempie:
  - a) posiada orientację przestrzenną na klawiaturze we wszystkich rejestrach,
  - b) kojarzy zapis nutowy z jego brzmieniem,
  - c) dokonuje wstępnej analizy utworu,
  - d) spostrzega i realizuje oznaczenia zawarte w tekście nutowym;
- 13) nabywa i rozwija podstawowe umiejętności w zakresie gry zespołowej:
  - a) dąży do zgodności w zespołowej interpretacji utworu,
  - b) odpowiedzialnie współpracuje ze współwykonawcą.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy w grze na instrumencie

Uczeń:

- 1) samodzielnie odczytuje zapis nutowy utworu w kluczach wiolinowym i basowym, poprawnie realizując wysokość dźwięków, aplikaturę, rytm, metrum, tempo, artykulację, dynamikę, frazowanie, pedalizację, charakter muzyczny;
- 2) samodzielnie opracowuje proste utwory, dbając o poprawność tekstową;
- 3) systematycznie i efektywnie organizuje czas samodzielnej pracy w domu;
- 4) podczas samodzielnego ćwiczenia świadomie doskonali poprawność wykonawczą zgodnie z posiadaną wiedzą i umiejętnościami technicznymi oraz interpretacyjnymi;
- 5) koryguje popełniane błędy i dobiera odpowiednie, wskazane przez nauczyciela metody ćwiczenia do ich pokonywania.

5. Publiczna prezentacja

Uczeń:

- 1) stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania utworów muzycznych z wykorzystaniem różnych technik pamięciowych; stosuje aktywne formy nauki tekstu muzycznego;

- 2) posiada umiejętność koncentracji na zadaniu muzycznym podczas publicznego występu;
- 3) dokonuje krytycznej i szczegółowej oceny wykonanych przez siebie utworów;
- 4) prezentuje podczas audycji lub przesłuchania śródrocznego umiejętności:
  - a) gry a vista,
  - b) samodzielnego opracowania prostego utworu,
  - c) gry zespołowej;
- 5) na egzaminie kończącym naukę w szkole OSM I stopnia prezentuje następujący program:
  - a) *sinfonia* lub *Preludium i Fuga* J.S. Bacha,
  - b) etiuda uwzględniająca technikę palcową obydwu rąk,
  - c) etiuda zawierająca inny problem techniczny,
  - d) dwie części sonaty klasycznej (jedna część do wyboru: allegro sonatowe, rondo lub wariacje oraz wolna część cyklu sonatowego),
  - e) utwór dowolny.